

לוח השבוע

יום רביעי (בכל התונה) לעשות סעודה לעניים, ודווקא שם היו מביאים מהמזבח.⁹
ט"ו באלול

יום שלישי
י"ד באלול

ביום זה – שלושים יום לפני חג הסוכות – מתחילין לדרוש בענייני החג¹⁰, ובוה נכלל במיוחד "לדרוש", היינו השתדלות יתרה (ובפרט בהתחלה והפתיחה דכל השלושים יום), בעניין השמחה ד'זמן שמחתנו'¹¹, וכן להשתדל בנתינת צורכי החג לכל הזקוקים לכך שלושים יום לפני החג, כדי שיוכלו להתכונן ל'זמן שמחתנו' מתוך שמחה וטוב לבב, ועוד לפני זה – בנוגע לצורכי ראש-השנה, כלשון הכתוב "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו"¹².

התייסדות ישיבת תומכי-תמימים (בשנת תרנ"ז). נכון להוסיף בימים ט"ו-ה"י אלול: בלימוד החסידות (ובפרט מהבעש"ט ואדמו"ר, אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ובמיוחד של אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע) ובנוסף – לקבוע בהם בכל מקום האפשרי שיעורים חדשים (מלבד חיווק הקיימים מכבר); בעבודת התפילה (הקשורה במיוחד לישיבה זו); בצדקה, כולל ברוחניות – להיות 'נרות להאיר'; לערוך התוועדות חסידית, 'ברוב עם הדרת מלך', בכל מקום שישנה בו ישיבת ת"ו; לפתוח בכל מקום המתאים פניף חדש לישיבה זו, ועוד¹³.

9 ר"ד משיחת י"ד אלול תנשי"א.

10 שויע אדה"י סי' תכט סי"א.

11 וזאת נוסף על השמחה שבכל שבת 'וביום שמחתכם – אלו השבתות' (ספרי בהעלותך יג), אף שיעקר עניינו של שבת הוא תענוג 'וקראת לשבת עונג' – ספר-השיחות

תשמיח ח"יב עמ' 625. וראה גם סה"ש תשנ"א ח"יב עמ' 806 (12) נחמיה ח"י. וראה לקוטי-שיחות כרך יד עמ' 369 ואילך, ושי"נ – סה"ש תנשי"א שם עמ' 808.

13 עי"פ 'התוועדות' תשמי"ח ח"ד עמ' 315 ואילך.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיווק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקצו

ערב שבת-קודש

פרשת תצא

י' באלול ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

פרקי-אבות: פרק ב.

יום שני

י"ג באלול

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה – אור ליום שני, כל הלילה?¹

יום נישואי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע עם הרבנית הצדקנית מרת נחמה-דינה ע"ה?²

יש ללמוד בימים אלו 'דרושי חתונה' של רבותינו נשיאינו, ובפרט אלו שנאמרו בחתונת הרבי הריי"צ.³

יש לפרסם, שאלה שעורכים בימים אלו חתונות – יוסיפו עוד יותר בשמחה, וכן אחר-כך בשבעת ימי המשתה, ועל-דרך זה באלו שנמצאים בתוך שבעת ימי המשתה שלהם, ומה טוב – להוסיף גם במספר הסעודות. ובפרט במנהג ישראל ("כפי שהיה פעם הסדר

שבת-קודש פרשת תצא¹

י"א באלול

יום נישואי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע עם הרבנית הצדקנית מרת שטערנא-שרה ע"ה?²

כ"ק אדמו"ר הוקן הורה לכתוב בספר-תורה 'דכא' (בפרשתנו כג,ב), באל"ף לבסוף, ולא בה"א.³

"זכר עמלק" בסוף פרשתנו (ובפרשת 'זכור') יש לקרוא בפעם הראשונה 'זכר' (בצירה) ובפעם השנייה 'זכר' (בסגול) בין בשביעי ובין במפטיר.⁴

מנהג-נערים בכמה מקומות 'להכות' בקריאת שם 'עמלק', ונכון להימנע מזה.⁵

מנחה: מנהג הקוראים להגביה קולם בפסוק האחרון 'השקיפה' (קריאת מילת 'השקיפה' – מלעיל!)?⁶

1 הרבי לקרה"ת גם לעניין זכרי בצירי או בסגול שם. אבל אין זה שייך לנושא, עיף האמור באג"ק כרך יב סי' ג (במענה לשאלה מדוע אין מסיימים כמה פסוקים שם עד סופם) "דאין הכוונה לקריאת פסוק או פרשה, כ"א לזכירת ענייני". ומה שנהג הרבי בעצמו לחזור תיבה זו (ותיבות אחרות, בכמה מקומות) בניקוד שונה, אינו הוראה לרבים. 2 ראה בארוכה בזה בגיליון 'התקשרות' דשי"פ תצא תשנ"ו, גיליון קט. וכבר כתבו כן בדורות שעברו, ראה ילקוט-יוסף – מועדים (כרך ה) עמ' 259 ס"ה, משובות בן ימין ומהר"א פלאגי.

3 לוח כולל-חב"ד, בקריאת שבת הבאה, ומציין לירושלמי מעשר-שני פ"ה הי"ט. ולכאורה העניין שייך גם לקריאת שבת במנחה ושני וחמישי.

4 בלוח כולל-חב"ד: 'ליל ג' י"ד ב', עה 6 עם דק"י, וזה יוצא מוקדם, לכן יש לקדש את הלבנה בלילה שלפניו.

5 'התוועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 315. וראה גם ב'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 264.

6 המאמרים נדפסו ביספר המאמרים – קונטרסים ח"א עמ' 31 ואילך, ובספר המאמרים תרפ"ט עמ' 71 ואילך.

1 כן הוא השם הנכון, ראה בעז"ה את דברי הרבי המובאים בעהרה 1 בלוח השבוע לפי תבא הבעל"ט.

2 לפרטים אודות חתונה זו, ראה בספר 'נישואי הנשיאים: שריית שארית-יהודה יו"ד סי' טז. ושם, ש"ציווה להגיה ספר-תורה שהיתה תחילתה כתוב בה"א וציווה לכתוב באל"ף דווקא".

3 וכן באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ט עמ' תיט (שהורה לתקן זאת עוד לפני תיקון האותיות הנפסקות!).

4 הי"ס-יום, זו באלול. ספר-המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חב"ד. וראה בשו"ת דברי-נחמיה (דף נ"ג, הובא בהוספות לשו"ת אדה"י הוצאת תשכ"ח ואילך חלק ה' עמ' 1898).

5 מכתבי הרבי בזה נקבצו ב'שערי הלכה ומנהגי יו"ד סי' קטז, וגם שם הורה להגיה. ואם יש ספק בדבר – יש לבדוק את הס"ת לפני הקריאה. אבל בדיעבד, כיוון שיש דעות אחרות, כתב בקצות-השולחן בבדי-השולחן סו"ס פז, שאין להחליף את ספר-התורה אם נמצא בקריאה שכתוב בה"א.

6 הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ספר-המנהגים עמ' 31, ובאריכות שם עמ' 72. וראה 'התקשרות' גיליון כה עמ' 17 הערה 3. כמוכן יש לדייק לקרוא את הטעם 'מונח' של תיבה זו בשתי הפעמים.

7 בשש זכרות, הנדפסות בסידורים מסויימים, ציינו להוראת

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

" באלול החשש"ד – י"ז באלול החשש"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י' באלול	הלי טוען ונטען: פרק י"ב.	פרק ט.	מ"ע רמו.
ש"ק	י"א באלול	פרק יג-טו.	פרק י.	מ"ע רמו.
א'	י"ב באלול	פרק טז. הלי נחלות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא	מ"ע רמו. רמח.
ב'	י"ג באלול	פרק ג-ה.	פרק יב.	מ"ע רמח.
ג'	י"ד באלול	פרק ו-ח.	פרק יג.	מ"ע רמח.
ד'	ט"ו באלול	פרק ט-יא.	פרק יד.	מ"ע רמח.
ה'	ט"ז באלול	פתח פי' גו'. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר. הלי טהורין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	נדבות פי' גו'. ספר הפלאה והוא ספר ששי.. הלי שבועות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קעו. מל"ת רפד. מ"ע קעה.
ו'	י"ז באלול	פרק ד-ו.	פרק ב.	מל"ת רפב. רפג. מ"ע רכט. רכח.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**	זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', י' באלול	4.05	4.58	5.20	6.17	9.26	12.42	7.10.6	7.36
ש"ק, י"א באלול	4.06	4.58	5.21	6.18	9.26	12.42	7.09.4	7.34
א', י"ב באלול	4.07	4.59	5.22	6.19	9.26	12.41	7.08.2	7.33
ב', י"ג באלול	4.08	5.00	5.23	6.19	9.26	12.41	7.06.9	7.32
ג', י"ד באלול	4.09	5.01	5.23	6.20	9.26	12.41	7.05.7	7.31
ד', ט"ו באלול	4.10	5.01	5.24	6.20	9.26	12.40	7.04.4	7.29
ה', ט"ז באלול	4.11	5.02	5.25	6.21	9.26	12.40	7.03.2	7.28
ו', י"ז באלול	4.12	5.03	5.26	6.21	6.27	12.40	7.01.9	7.27

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין. *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
תצא	6.33	6.49	7.48	6.51
תבוא	6.25	6.40	7.38	6.42

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

"הו זהירין ברשות"

הו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן; נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דוחקו (פרק ב, משנה ג)

פירוש רבינו עובדיה מברטנורא:

הו זהירין ברשות – אתם המתעסקים בצורכי ציבור, אף-על-פי שאתם צריכים להתוודע לרשות כדי לפקח על עסקי רבים, הו זהירים וכו'.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

"רשות" היא ה"שליטים" שבאדם – שכלו ומידותיו. ואמר "הו זהירין ברשות", כי האדם מוכרח וזקוק ל"שלטון" זה, אך עליו להיות זהיר בו. כי לפעמים מתאווים המוח והלב דבר בלתי-רצוי, ואז על האדם לדעת שאף שהן "מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין", הרי זה "לצורך עצמן" ו"להנאתן" בלבד.

ובאופן אחר קצת, יש לומר שהכוונה ב"רשות" לשלטון של היצר-הרע, והפירוש ב"מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין", מכואר על-פי הידוע שאחת מתחבולות היצר-הרע היא להופיע כ"אוהבו" של אדם ה"מסכים" לו בכל אשר יעשה, גם בהנהגה טובה, רק שמשפיע עליו לעשות הנהגה זו מתוך פנייה, או בקרירות, בדרך "מצוות אנשים מלומדה", ועל-ידי זה לוכד את האדם ברשותו עד שמסיתו גם לדברים אסורים רחמנא-ליצלן.

ועבודה זו היא במילי דחסידותא, כי ממידת הדין רשאי האדם לא לעסוק כלל עם ה'רשות' דהיצר-הרע (ובלבד שיהיה שלם במעשה בפועל); אך במידת חסידות חייב להתעסק עם יצר הרע על-מנת להפכו לטוב, וכמאמר רז"ל "בכל לבבך – בשני יצריך". אלא שעליו לעשות זאת מתוך זהירות יתירה – "הו זהירין ברשות".

(ועל-דרך זה יש לומר בפירוש "ואל תתוודע לרשות": צריכים להתעסק עם ה'רשות', כנ"ל, אך לא באופן של 'דעת' – מלשון התקשרות והתחברות).

יש לומר עוד שהכוונה ב'רשות' היא ליצר הטוב – השכל והמידות דקדושה. במקרים מסויימים אין לציית אפילו ל'רשות' זה – היינו כשנדרש מיהודי עבודה של מסירות-נפש של למעלה מטעם ודעת.

וזהו "שאיין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן" ו"נראין כאוהבין בשעת הנאתן": מצד כוחותיה הגלויים של הנשמה (שכל ומידות) רצונה בעבודה המביאה לשלמותה (השלמות דשכל ומידות); ולא מסירות-נפש – ביטול ושלילת מציאותה. ומכל-מקום הרי זה רק "נראין כאוהבין", כי על-ידי העבודה של מסירות-נפש מגיע לאדם אמיתית הטוב וההנאה.

(משיחת מוצאי שבת קודש פרשת תרי"ג מצורע היתשליט – על-פי רשימת השומעים)

עבודת עם ישראל - לא רק "גילוי" אלא גם "חידוש"

כיצד אפשרית מציאות של "אוייב" לישראל ולקב"ה, אם כל עצם קיומו הוא מכוח הקב"ה? אלא הקב"ה – "נמנע הנמנעות" – מדיה את ה"לעומת זה", כדי שישראל יברוהו ויהפכוהו לקדושה א לפני העבודה, התוקף והכוח הם של ה"מנגד", אך עם תחילת העבודה עוברים התוקף והכוח לצד הקדושה א משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

האוייב, מכל-מקום, אין זו מלחמה שבין שני צדדים שווים, אלא ישראל הם "על אויביך", למעלה מאוייבך.¹ ומקום להוסיף עוד דיוק: "שהמצב ד"על אויביך" (למעלה מאוייביך, אבל, יש להם ערך ושייכות ל"אוייביך") אינו אלא לאחר היציאה ("תצא") ממקומם ודרגתם,² אבל מצד ישראל עצמם שהם "חלק אלוהה ממעל ממש", ועד ש"ישראל" וקב"ה כולה חד"³, אין להם ערך כלל עם אויביך, אפילו לא באופן ד"על אויביך", אין להם שייכות כלל ל"אוייביך". ולאידך, "ושביתו שבין" מורה על התוקף ד"אוייביך". ולהעיר ממה שנאמר⁴ "וילחם

א. בפסוק "כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוהיך ושבית שביו" שבהתחלת פרשתנו – צריך להבין: (א) למה נאמר "כי תצא למלחמה על אויביך", ולא "עם אויביך" או "באוייביך"², (ב) מהו "ושבית שביו", דלכאורה, הווי ליה למימר "ושבית שביו" סתם?

ויתירה מזה – דיוקים אלו ("על אויביך", "ושבית שביו") הם בסתירה זה לזה, כי "על אויביך" מדגיש את ה"עליונות" לגבי "אוייביך", כלומר, אף-על-פי שיש מציאות של "אוייביך" ויש צורך במלחמה כדי לנצח

1) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי פרשתנו עמ' תצג. אוה"ת שם עמ' תתע. ד"ה כי תצא תשמ"ה. ועוד.
2) ראה לד"מ ש"מ במלחמת עמלק (שאורוה נזכר בסיום פרשתנו) "וצא הלחם בעמלק" (בשלח יז, ט).
3) ע"ד מ"ש (חוקת כא, א) "וישב ממנו שבי".
4) ראה לקו"ת פרשתנו לו, א: והווי על אויביך דהינו למקום שאין האוייבים שולטים בו.
5) ראה אוה"ת ריש פרשתנו: "ברבות... ע"פ וצא הילחם בעמלק... אין אומרים צא אלא למי שהוא מבפנים, וכך צ"ל כאן בעניין כי תצא, באצ"ל לא יגורך רע, כי אם בבי"ע, והמלחמה לא שייך רק

בישראל וישב ממנו שבי", היינו, שישנו אויב שהוא חזק כל-כך שלקח בפועל שבי מישראל. ועוד להעיר בפרשתנו, שגם לאחר שמנצחים האויב ושביט ממנו שבי, הרי זה נקרא "שביו", שניכר בהשבי שהיה דאויביך!

ב. על-דרך זה יש לדייק בהקשר והשייכות להתחלת הפרשה וסיימה – שלכאורה הם בסתירה זה לזה:

בהתחלת הפרשת מודגש התוקף דישראל – שגם במצב של מלחמה כו', הרי זה "על אויביך", וכן שבואי "ונתנו ה' אלוקיך בידך ושביט שביו".

ואילו בסיום הפרשה, "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'"¹⁰ – מודגש התוקף דלעומת זה, שבכוחו של עמלק להרע לישראל, "אשר גו' ויזנב בך וגו'", ועד שיש צורך בזכירה מיוחדת¹¹, "זכור גו' לא תשכח"¹², ועוד ועיקר – השתדלות מיוחדת בהעניין ד"תמחה את זכר עמלק", ועד כדי כך, ש"מלחמה לה' בעמלק מדור דור"¹³, "מדרא דעלמא דין ומדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי"¹⁴.

ובסגנון אחר: כיוון שישראל הם "על אויביך", למעלה מאויביך, ובוודאי ש"ונתנו ה' אלוקיך בידך גו'" – איך אפשרית המציאות ד"עשה לך עמלק גו' ויזנב בך גו"¹⁵!

ג. ויובן בהקדים שאלה נוספת בנוגע לכללות עניין ה"מלחמה" שבביל הניצחון ד"אויביך": המציאות דכל העניינים שבעולם אינה אלא

על-ידי זה שנתהוו ונבראו על-ידי הקב"ה – "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו"¹⁶. ולא זו בלבד שנתהוו בששת ימי בראשית, אלא יתירה מזה – "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"¹⁷, וכתורת הבעש"ט¹⁸ שבכל רגע נעשה חידוש ההתהוות דכל הבריאה כולה מאין ואפס ממש.

ועל-פי זה אינו מובן: איך אפשרית מציאות של "אויביך", אויב (דישראל, ועל-ידי זה הוא אויב) דהקב"ה¹⁹, ועד שיש צורך להילחם בו, כביכול, כלשון הכתוב "מלחמה לה' בעמלק" – בה בשעה שברגע זה ממש נעשית התהוות מציאותו של האויב מאין ואפס ממש על-ידי הקב"ה?²⁰

ואפילו המציאות של מנגד שאומר "לי יאורי ואני עשיתי"²¹, הרי, האמת היא, והתורה מודיעה ומגלה האמת, שגם מציאות זו מהווה הקב"ה בכל רגע מאין ואפס ממש, ובמילא, לא תיתכן מציאות של מנגד.

ובסגנון אחר: הניגוד להקב"ה הוא ניגוד למציאותו של המנגד, דבר והיפוכו, כיוון שכל מציאותו של המנגד אינה אלא "מאמיתת המצאו".

ד. והביאור בזה:

ידוע²² ש"תכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", ב"עולם הזה הגשמי והחומרי ממש" – על-ידי ירידת הנשמה להתלבש בגוף גשמי שבו, ואז

9 וגם ב"ושבית שביו" עיקר ההדגשה היא על התוקף דישראל – שגם לאחר שהאויב לקח שבי, ה"ז דבר ברור ש"נתנו ה' אלוקיך בידך ושביט שביו".
10 כה, זו ואילך.
11 ולהעיר מפרש"י עה"פ: הוי דואג מגרוי האויב.
12 "זכור – כפה, לא תשכח – בלב" (מגילה יח,א).
13 ס"פ בשלח.
14 תיב"ע עה"פ.
15 וער"ז בהתחלת פרשתנו – "ושבית שביו", שבי שלקח "אויביך" מישראל, כנ"ל ס"א.
16 רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"א.
17 ברכות ק"ש.
18 שעהייה"א פ"א.
19 ראה פרש"י בהעלותך י, לה: כל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם. וראה פרש"י מטות לא, ג: לפי שעמדו כנגד ישראל נחשבו הם כאילו עמדו כנגד הקב"ה.
20 יחזקאל כט, ג. וראה תניא ספכ"ב. לקו"ש חכ"א עמ' 40 ואילך.
21 תניא פל"ו.

בהתוועדויות, ואילו ניגון כ"א לא ידוע שהזכירו הרבי אי-פעם (בכלל, ובמיוחד) כ"מיוחס להבעש"ט" וכדומה.

מי שיש בידו מידע נוסף בקשר ליחס הרבי (או רבותינו נשיאינו שלפניו) לניגון זה, נא יודיע למערכת 'התקשרות', ותבוא עליו ברכה.

"ולקחת סולת"

לשאלה בגיליון תקכ"ה עמ' 16, מדוע נדחתה אמירת 'ולקחת סולת' עד לאחרי שיעור התהילים היומי –

העירנו הרה"ג הרה"ח ר' אשר-לעמל שי' הכהן, רב קהילת חב"ד ביתר-עילית, שהתשובה פשוטה, מכיוון שאין תקנה לציבור לומר זאת, אלא רק "נכון לומר" ליחיד, מה-שאינ-כן שיעור התהילים היומי נתקן ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לאומרו בציבור. לכן אומרים זאת רק אחרי שיעור התהילים (וקודם ה'שש זכירות', ואף ש'תדיר קודם', הרי "מוספין קודמין לבייכין").

אגב, במקור הדברים (שמלה-חדשה, נדפס בתוך ס' תבואות-שור ושמלה-חדשה על הל' שחיטה, בחלק על מס' ברכות, וכן בשו"ע אדמוה"ז מהדו"ת סו"ס א שהביאו להלכה כנזכר בגיליון הנ"ל) מדובר על אמירתו בסדר הקורבנות שלפני שחרית, ולא אחרי מוסף כבסידור אדה"ו.

7 וראה באניק כרך ג עמ' עח: "בתור משתתף בעבודת המלי"ח וקה"ת נשלח לו ספר הניגונים שהו"ל זה עתה".

ניגונים מהבעש"ט, "ולקחת סולת"

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

ניגונים מהבעש"ט

ב'ספר הניגונים – ניגוני חסידים חב"ד' – מופיעים שני ניגונים המיוחסים לבעש"ט: (א) ניגון כ. ב'מפתח הניגונים' הכותרת: "שלוש תנועות – מהבעש"ט, המגיד ממעזריטש ורבינו הגדול נ"ע". והתוכן: "הניגון הזה כולל ג' תנועות שכמעט דומות זו לזו, רק שבכל תנועה הנוספת מתחזק הקול ומתגברת ההתלהבות. לפי המסורה, התנועה הראשונה חיברה הבעש"ט, השנייה הוסיף המגיד ממעזריטש והתנועה השלישית הוסיף רבינו הגדול".

(ב) ניגון כא. הכותרת ב'מפתח הניגונים', היא: "ניגון מיוחס להבעש"ט ז"ל", והתוכן: "הניגון הזה נמסר לנו על-ידי החסיד ר' יוחנן גארדאן שו"ב מדוקשיץ, שקיבלו מהרב קליאצקין מעיר ראמאנאו בהיותו בליובאוויטש, והלה אמר, כי מסורה בידו שהניגון הזה מיוחס להבעש"ט".

ניכר מהסגנון, ומהשמטת המילה "מיוחס" מכותרת הניגון הראשון (תיבה זו נזכרת בו רק בקשר לחלוקת התנועות בין המחברים), שהניגון הראשון מאושר בוודאות, ואילו השני רק ("מיוחס", כלומר) על-פי המסורה.

ואכן בספר 'המלך במסיבו' נאמר בקשר לניגון כ':

רשי"ג: ניגון זה [שלוש תנועות] לא שמעו בליובאוויטש.

כ"ק אדמו"ר: אף אני לא שמעתי בעבר, אך כיוון שזלמנוב' הדפיסו בחי"כ מו"ח אדמו"ר, עם הקדמה שלמה לניגון, ומו"ח קיבל זאת – מהווה הדבר ראייה... [ועוד דנו שם בקשר לניגון זה, ולבסוף:]

כ"ק אדמו"ר: ניגון אחר מהבעש"ט – אינו בנמצא.

המהדיר לא העיר מאומה על כך, אבל לאור האמור לעיל, באם רשימת הר"ד מדויקת (וכאן זה עניין שלם, ולא דיוק בלשון), יש לברר: מאחר שבוודאי הכיר הרבי גם את הניגון כ"א (ולו מפני שספר הניגונים כרך א' נדפס כאשר היה הרבי "יו"ר וועד הפועל" של הוצאת קה"ת), האומנם התכוון הרבי בזה לשלול לחלוטין את המסורה בקשר לניגון זה?

והרי את ניגון "שלוש תנועות" ציווה הרבי פעמים רבות מאוד לנגן בתור "ניגון הבעש"ט"

יכולה לקיים התורה ומצוות שנתלכשו בדברים גשמיים, תפילין בקלף גשמי וציצית בצמר גשמי, וכיצא כזה בכל המצוות. ובשביל כוונה זו ברא הקב"ה המציאות דעולם הזה הגשמי – לא באופן של דמיון

אם נאמר שמציאות העולם אינה אלא דמיון בעלמא,

לא נשלמה הכוונה "להיות לו דירה בתחתונים" אלא

באופן של דמיון בעלמא!

בעלמא [שהרי, אם נאמר שמציאות העולם אינה אלא דמיון בעלמא, לא נשלמה הכוונה "להיות לו דירה בתחתונים" אלא באופן של דמיון בעלמא]. אלא מציאות אמיתית²², ומקרא מלא דיבר הכתוב ב"תורת אמת", "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ"²³, ובלשון הרמב"ם "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", היינו, שמציאותם היא מ"אמתת המצאו", ובפרט על-פי המבואר בדרושי אדמו"ר האמצעי²⁴ שהמציאות דיש הנברא²⁵ היא המציאות דיש האמיתי.

ומזה מובן גם בנוגע להמציאות של מנגד ("אוייבך") כיוון שהכוונה להיות לו יתברך דירה בתחתונים היא ל"תחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בעניין הסתר אורו יתברך... עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה'

ברצונו יתברך להיות נחת רוח לפניו יתברך כד אתכפיא סטרא אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא, שיאיר אור ה'... במקום החושך והסטרא אחרא כו"²⁶, היינו, שיש מציאות של מנגד, חושך וסטרא אחרא, ומציאותו של המנגד מתהפכת לקדושה.

ואין לתמוה איך אפשרי שתהיה מציאות של מנגד בה בשעה שמציאות זו מתהווית בכל רגע מאין ואפס ממש – כיוון שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות"²⁷: אף-על-פי שעל-פי שכל, גם שכל דתורה, לא יתכן שמציאות שמתהווית בכל רגע מאין ואפס ממש תנגד להמציאות שמהווה אותה – מכל-מקום, כיוון שהקב"ה אינו מוגבל בשום הגבלה, "נמנע הנמנעות", ו"מי יאמר לך מה תעשה", הרי, כשעלה ברצונו יתברך לברוא מציאות של מנגד, נעשית מציאותו של המנגד עם היות שזוהו דבר והיפוכו, שמהווה מאין

עילה שקרמה לו ח"ו, ולכן, הוא לברו ככחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש כו" (אגה"ק ס"כ. וראה סה"מ עזרת עמ' ק).
26 להעיר, שהדין ד"העושה מעשה חייב" (שבהערה 22) הוא בנוגע לכישוף, היינו, שאע"פ ש"נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה" (סנהדרין ש"ב), "נגד ה' ממש", מ"מ, ה"ז מציאות (העושה מעשה חייב").
27 ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח. הובא בספר החקירה להצ"ח לר.ב. סה"מ תרע"ח עמ' תכ. ועוד.

(1) ח"יא עמ' מז.

(2) כמו למשל הניגון ל'י' מיכליע מזלוטשוב (ניגון כג) שיוחס לו בוודאות, ללא איזכור "מסורה", כי כ"ק אדמו"ר מהור"ייצ אישר אותו בשיחותיו, כמובא במפתח הניגונים בערכו.

(3) ח"יא עמ' קכג (ר"ד מחג הסוכות תשכ"ז).

(4) הרבי שמע אותו לראשונה כשהגיע לארה"ב – לעיל שם עמ' קה.

(5) הר"ח י' שמואל, שתמנה עיי מייסד נח"ח, כ"ק אדמו"ר מהור"ייצ, לעמוד בראש חברה זו ולערוך את ספר הניגונים' (ראה שם כרך א עמ' ט"ו וכרך ג עמ' ט).

(6) ההקדמה קצרה יחסית, אך כאמור – ברורה.

ואפס ממש מציאות שהיא 'נגד ה' ממש".

ד. ומזה מובן גם בנוגע לעבודתם של ישראל בעשיית הדירה לו יתברך בתחתונים:

כיוון שיש מציאות של "תחתון... שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש", מנגד אמיתי, ולא עוד, אלא, שהתהוותו של המנגד היא מצד שהמהווה אותו "נמנע הנמנעות", שמוזה מובן גודל התוקף שבמציאות המנגד – הרי, עבודתם של ישראל אינה רק באופן של גילוי ההעלם, היינו, שעל-ידי העבודה דתורה ומצוות מגלים את הטוב שבעולם הזה, ועל-ידי זה נעשה דירה לו יתברך, אלא עבודתם היא באופן של חידוש, שעל-ידי עבודתם ופעולתם "אתכפיא סטרא אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא", שמציאות ה"תחתון... נגד ה' ממש" מתהפכת ונעשית דירה לו יתברך.

ומובן, שכדי להתגבר על מציאות ד"תחתון... נגד ה' ממש" ולפעול בו חידוש לעשותו דירה לו יתברך, יש צורך בכוחות נעלים ביותר. והכוח לזה ניתן לישראל – כי, "ישראל וקב"ה כולא חד", היינו, שנשמות ישראל מושרשים במהותו ועצמותו יתברך, ולכן יש בהם כוח העצמות לחדש דבר, להפוך את מציאות התחתון ולעשותו דירה לו יתברך²⁸.

ויש לומר, שכיוון שהכוונה דבריאת התחתון והמנגד היא כרי שהאדם על-ידי עבודתו ינצחו ויהפך אותו לקדושה, ועל-ידי זה תהיה עלייה בהאדם העובד – הרי, גם מצד התחתון יש עילוי ותוקף במציאותו של האדם העובד (ישראל) לגבי מציאותו הוא (דהתחתון), אלא, שזה מתגלה רק לאחר שהאדם מתחיל בעבודת המלחמה.

כלומר: לפני התחלת העבודה – התוקף הוא במציאות התחתון, דכיוון שמציאותו היא מצד "נמנע הנמנעות" הרי זה מציאות תקיפה²⁹. אבל כשהאדם כבר התחיל בעבודת המלחמה – אזי "ניטל" ממנו³⁰ הכוח לנגד³¹, ובכוחו של האדם לנצחו ולהפכו לקדושה, מצד שני עניינים: (א) מעלתו והאדם, "חלק אלוהה ממעל ממש", "ישראל וקב"ה כולא חד", שלכן, אין להמנגד ערך ושייכות אליו כלל, (ב) גם לאחר שירד למטה למקום שיש מציאות של מנגד – הרי הכוונה דבריאת המנגד אינה אלא כרי שהאדם ינצחו, כנ"ל.

ו. וב' קצוות אלו (תוקף מציאותו של המנגד, והכוח דישאל להפכו לקדושה) מודגשים בהתחלת הפרשה – "כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוהיך בידך ושבת שביו":

מחד גיסא – יש מציאות של "אויביך", מציאות שנבראת על-ידי הקב"ה, ויש צורך ב"מלחמה" כדי לנצח המציאות ד"אויביך", ולא עוד, אלא, (שלפני התחלת המלחמה) אפשרי מצב ש"אויביך" לוקח שבי (גם דבר של ישראל) ונעשה "שביו".

ולאידך גיסא – כאשר, "כי תצא למלחמה" (התחלת העבודה), הרי זה מיד ומלכתחילה באופן ד"על אויביך", למעלה מאויביך (הן מצד המציאות של העובד לפני ש"יצא" לירד למטה, והן מצד כוונת הבריאה ד"אויביך", כנ"ל), ועוד ועיקר – שבכל זה "ונתנו ה' אלוהיך בידך".

ועד ש"ושבית שביו", היינו, שגם הדברים שנפלו בשביה בידי "אויביך" חוזרים ומתהפכים לקדושה, כי, גם הכוונה ד"שביו" אינה אלא כרי שעל-ידי זה ניתוסף עילוי גדול

28) ראה בארוכה לקו"ש ח"ו עמ' 22 ואילך. ח"ב עמ' 74 ואילך. וש"נ.
29) ואף שכוונת בריאתו (בכל רגע) היא כרי שינצחו אותו – הרי, מצד "נמנע הנמנעות" אין קושי, ובמילא, ה"ז מציאות תקיפה (ע"ד האמור

לעיל (ס"ד) בנוגע לכללות המציאות (מנגד). 30) ע"ד המבואר בתניא פכ"ט (לזב, ש"מסירה ממשלתה ויכלתה ומסלק ממנה הכח ורשותו כו"). 31) אבל לא התוקף דעצם מציאותו, שלכן, גם אז יש העילוי ד"ושבית שביו", כדלקמן בפנים.

פרשת כי-תצא

כי תצא למלחמה (כא,י)

"כי תצא" – מדבקותך בהקב"ה, מיד "למלחמה" – תצטרך להילחם עם הרע.

(ימגיד דבריו ליעקב עמ' ז)

כי תצא למלחמה (כא,י)

במלחמת הרשות הכתוב מדבר (רש"י)

נאמר בספרים שמלחמה זו רומזת למלחמת היצר, ובכל-זאת אומר רש"י שמדובר במלחמת הרשות. אומר על כך כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק:

אמנם העבודה בבחינת 'אתכפיא' (כפיית הרעת והלב שלא להימשך לעניינים בלתי רצויים), היא 'מלחמת חובה', כדכתיב (שלח טו), 'ולא תתורו אחרי לבבכם', אך עבודה בבחינת 'אתהפכא' (להפוך ולשנות את רצונות הלב מיסודם) 'מלחמת רשות' היא, שכן אינה שווה לכל נפש.

(אור-התורה – דברים, עמ' תתסד)

* * *

ועוד: ידוע שעבודת התפילה נקראת 'בירור בדרך מלחמה', שכן הנפש האלוקית מתלבשת אז בנפש הבהמית, והתלבשות זו דורשת מלחמה ויגיעה. לעומת, לימוד התורה נקרא 'בירור בדרך מנוחה', שהרי הלומד ממשיך אור אלוקי בנפשו, ויצר הרע מתברר מאליו.

מובן אפוא כי בירור בדרך מלחמה ("כי תצא למלחמה"), הוא 'מלחמת רשות', שהרי ישנה גם דרך אחרת – בירור בדרך מנוחה.

(לקוטי-שיחות, כרך יד, עמ' 85)

* * *

כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק היה מייעץ לנערים המתחילים בעבודת התפילה להתבונן לפני התפילה בדרגות נעלות ביותר, שכן כך יתבטל הרע ויוכלו להתפלל בכוונה. וכך היה אומר:

"כי תצא למלחמה" – כשיוצאים למלחמת היצר בעת התפילה, צריכים להתבונן בדרגה שהיא "על אויביך" לגמרי, שאין לרע קשר ואחיזה בה כלל.

(מפי השמועה)

על אויביך (כא,י)

כאשר תצא למלחמת היצר מתוך ביטחון שהקב"ה אכן עומד לימינך לעזור לך, הנה עצם היציאה, אפילו לפני שהחלה המלחמה עצמה, כבר תהיה באופן ד"על אויביך" – למעלה מהאויביך.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 697)

האסורות בשבת, ולא יקל דבר בענייני אישות וצניעות, ולא תהינה פשרות בחינוך כשר על טהרת הקודש וכולי וכו'.

המורס מהאמור הוא אשר סיבת הקרע הנוכר אינה בהעדר הסנהדרין ובמילא אין התרופה בחידושה. אלא התיקון היחידי הוא אשר כל אלה שיש להם השפעה בכל החוגים שבדור הזה יכירו את האמת, ויודו ולא יתביישו גם אם טעו ברואה עי'ע, ויפרסמו דעתם ומסקנתם בתוך כל החוגים, אשר יסוד קיום האומה הוא אך ורק קיום התורה והמצוות בחיי היום-יום, בלי פשרות ושינויים, כי לא ככל הגויים בית ישראל.

ואשר לעצם חידוש הסנהדרין, וניסוח המשאל על-פי ג' השאלות הנ"ל, יש לענות על כולן כאחת: כל המעיין בהלכות מינוי סנהדרין ויודע מי הוא הראוי על פי ההלכה למנות סנהדרין, ומי הראוי להיות חבר הסנהדרין וכולי, ברור יהיה לו אשר כמו שאי אפשר היה שיתחדש הסנהדרין מיום שבטלה עד עתה, כך לא בטלו המניעות והעיקובים לחידושה על-פי ההלכה גם עכשיו, וכל ארגון שבשם "סנהדרין" יכונה מבלי התחשב עם ההלכה, הרי מובן שאין זו אלא רמאות גדולה ובשום פנים לא תיחשב לסנהדרין, וכל עניינה יהיה רק להוליך שולל ויותר מאשר תתקן תקלקל וגם הרווחים המדומים לא תביא.

אבל ההכנה האמיתית לחידוש הסנהדרין היא, כאמור, על-ידי כך שכל אשר בידו להשפיע להשיב עטרת התורה ליושנה, ולהחזיק ולהפיץ שמירת התורה והמצוות בחיי יום-יום, יעשה כן באומץ, ולא יבוש מפני המלעיגים. וכל אחד ואחד בידו לעשות, כל אחד כפי מעמדו ומצבו, להסיר את הסיבות שבשבילן בטלה הסנהדרין, ולקרוב את הגאולה האמיתית על-ידי משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצריך כבתחילה וכולי.

כבוד ובכרה.

חשש לעורר רעיון מעין סנהדרין

גם בשנת תשכ"ז הביע הרבי עמדתו "שליטת בהחלט – בנוגע לאסיפה עולמית דרבנים באיזה מקום שיהיה", כך מגלה הרבי באיגרתו לגאון החסיד הרב שלמה-יוסף זווין (אגרות-קודש, כרך כד, עמ' שז). באותה איגרת מספר הרבי על דברים שאמר למר משה יפה, מראשי 'היכל שלמה' בירושלים ת"ו: "...אמרתי לו דעתי בנוגע לתכניתו – (כינסו עולמי של בתי-הכנסת (אורטודוקסים) בירושלים ת"ו) – שכיוון שביתי-הכנסת הרי זה 'עניין דת' מובהק – הרי זה (כינסו עולמי) תיכף ומיד מעורר (אצל כמה וכמה על-כל-פנים) הרעיון הדכנה לסנהדרין וכיוצא בזה, ולכן וועלן זיין [=תהייתה] צרות – בפרסום התוכנית".

"סכנה לדת ותורה ומצוותיה"

באותם ימים שיגר הרבי איגרת אל הרב יצחק-רחמים ניסים (ה'ראשון לציון' דאז) ובה כתב לו (שם עמ' שח-שט) כדלהלן:

לדעתי אני – איזו אסיפה שלא תהיה... עולה להביא היקף רב [ברומא]... ומעניין לעניין באותו עניין, עלי להוסיף, מיוסד על עמדת גדולי ישראל בדור שלפנינו, שלדעתי ברורה – כל אסיפה שיש לה אופי של כינוס עולמי מרבני ומנהיגי ישראל... כרוכה בסכנה לדת ותורה ומצוות בתוככי עמנו בני ישראל בכל מקום שהם; סכנה רצינית על אתר וסכנה גדולה פי כמה בהאסיפה שתבוא אחריה... (ובהזמן שבין אסיפה לאסיפה – עת שלטון המוכיח וכו'). וכל גדולי ישראל בדור שלפנינו התנגדו לאסיפות כאלו, עד שאפילו אסיפות שנתקיימו במדינות מסוימות על-פי גזירות המלכות... הביטו על זה כעל גזירה קשה.

וראה עוד באגרות-קודש, כרך כה, עמ' טא-ב פ"צ.

עוד יותר – על-דרך העילוי ד"זדונות נעשו לו זכויות³², סוג מיוחד של "זכויות" שאינו אצל צדיק (ובינני) שלא חטא מעולם³³, כי אם, כיתרון האור מן החושך, ולכן, גם לאחר שמתהפך לקדושה הרי זה נקרא "שביו", כיוון

כדי להתגבר על מציאות ד"תחתון... נגד הי ממש" ל'פעול' בו חידוש לעשותו דירה לו יתברך, יש צורך בכוחות נעלים ביותר, והכוח לזה ניתן לישראל

שניכר בו התוקף ולעומת-זה (כפי שנתהפך לקדושה) – שהוא באופן נעלה יותר מתוקף הקדושה מצד עצמו.

ז. ועל-דרך זה בסיום הפרשה – "זכור את אשר עשה לך עמלק גו":

מחד גיסא – ישנה מציאותו של "עמלק", מציאות שהיא בכל התוקף, עד כדי כך, שיכול להיות מצב ד"קך³⁴ בדרך (ומזה בא למצד ירוד יותר) ויונב בגו" (על דרך העניין ד"שביו").

וכפי שמצינו לפני זה – שכאשר "ויצא³⁵ יעקב גו' חרנה"³⁶, שיצא ממקומו ודרגתו

כלומר, "עמלק" הוא מציאות שיש בה תוקף לנגד ליהודי, ומה גם שטוען שיש לו "יחוס" – להיותו מזרעו של עשו, נכדו של אברהם! ולא ידך גיסא – הכוונה והתכלית בהניגוד ד"עמלק", היא, שייטוסף עילוי גדול עוד יותר אצל ישראל, על-ידי זה שלוחם עם עמלק ומבטלו מכל וכל, "תמחה את זכר עמלק", ולא עוד, אלא, שהדברים שיכולים להפכם לקדושה הרי הוא מברר ומזכך ומהפך לקדושה³⁷, כמו שמצינו ביעקב, שלאחר גמר עבודת הבידורים בבית לבן³⁸ היה מוכן מצידו לפעול שלימות הבידור כעשו³⁹ (ובמילא, גם בעמלק), "אבוא

(32) יומא פו.ב, וראה תניא פ"ז.
 (33) ראה תניא שם. שהמ"צ להצ"צ קצא,א.
 (34) "קך" – מלשון קרירות (תנחומא ופרש"י עה"פ. וראה סה"מ תרמ"ז עמ' פו. עטר"ת עמ' רצד. ועוד). היינו, ש"עמלק" אינו יכול לבוא ליהודי ולומר לו שלא יקיים רצון ה' ח"ו (כיוון שבדוראי לא ישמע אליו), ולכן, שנה את לשונו" לדבר בסגנון של יהודי (שלא יכירו שהוא "עמלק"), באמרו, שבדוראי צריך לקיים רצון ה', ואדריכה, מצד גדול הפשיטות שברבך – להיותו בן אברהם ויצחק ויעקב, בת שרה, רבקה, רחל ולאח, ונשמתו היא "חלק אלוהה ממעל ממש" וכו' – מה מקום להתפעלות, חיות והתלהבות? יכולים לקיים התורה ומצוות בקרירות. וקרירות זו (היפך הקדושה שהיא באופן של חיות וחמימות) נעשית השרוש לעניינים שלמטה מזה כו'.

(³⁵) ע"ד מ"ש "וישמע הכנעני מלך ערד וישב הנגב גו' וילחם בישראל", "זה עמלק, שנאמר עמלק יושב בארץ הנגב, ושנה את לשונו כו" (חוקת כא, א ובפרש"י).

(35) ע"ד מ"ש "כי תצא למלחמה", צא הילחם בעמלק".
 (36) ר"פ ויצא.
 (37) פרש"י ס"פ נח.
 (38) פרש"י ויצא כט"א.
 (39) כידוע שיש שני אופנים בעבודת הבידורים: (א) עניינים שיכולים לבררם ולהעלותם לקדושה, (ב) עניינים שאי אפשר להעלותם לקדושה, ובידורים הוא בדרך של דחייה, ע"ד שבידתן זוהי תקנתן (ראה סה"מ צ' להצ"צ שבהערה 33. ובכ"מ).
 (40) ובפרש"י – "עשרים שנה... ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך" (ויצא לא, מא), וכמבואר בדרושי חסידות (תו"א ויצא כג.ד. תו"ח שם כז, ד ואל"ך) שהעבודה "בשתי בנותיך" קאי על הבידור רבינה ומלכות, "שם הגדולה" לאה ושם הקטנה רחל" – "הגדולה", ה"א גדולה, בינה, ו"הקטנה", ה"א קטנה, מלכות; ועד"ו בנוגע לעבודה "בצאנך", ש"צאן היינו

אל אדוני שעירה⁴² (כפי שיקוים בפועל לעתיד-לבוא, "ועלו מושיעים גו' לשפוט את הר עשו"⁴³), שעל-ידי זה ניתוסף עילוי גדול עוד יותר⁴⁴, על דרך האמור לעיל (סעיף ו') במעלת התשובה ש"זדונות נעשו לו כזכיות".

פ. על-פי זה יש לבאר גם ההמשך להפרשה שלאחרי זה (שמתחילין לקרוא במנחת שבת זו) – "ויהיה כי תבוא אל הארץ גו' ולקחת מראשית כל פרי האדמה גו' והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוֹקֶיךָ וגו'⁴⁵ – מצוות ביכורים:

כאשר יהודי יוצא לעסוק בעבודה דבירור העולם, "כי תצא למלחמה על אויביך וגו'", אזי פועל גם ב"הארץ" (כי תבוא אל הארץ), מלשון ארציות (תחתון שאין תחתון למטה ממנו) – ש"לקחת מראשית כל פרי האדמה גו' והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוֹקֶיךָ וגו'", ועד "והינחתו לפני ה' אלוֹקֶיךָ"⁴⁶, שפועל בהתחתון על-ידי לדרגא הכי נעלית – לבית-

המקדש.

[ויש לומר, שרומז גם לשלימות העבודה דלעתיד-לבוא – שכיוון שהאדם העובד יהיה בשלימות, וכל ענייני העולם שבהם נעשית העבודה יהיו בשלימות⁴⁷, גם העבודה היא בשלימות, "כמצוות רצונך"⁴⁸].

ובפרטיות יותר – מודגש גם בביכורים ב' הקצוות הנ"ל (תוקף מצייאות העולם, והפיכתו לקדושה)⁴⁹:

לפני העבודה ד"ולקחת מראשית כל פרי האדמה" – מודגש תוקף המציאות ד"הארץ", מלשון ארציות, התוקף שיש בה מצד "נמנע הנמנעות", ועד שה"בכור"⁵⁰ ("ביכורים" גם מלשון "בכור") הוא עשוי⁵¹.

ועל-ידי העבודה ד"ולקחת מראשית" כל פרי האדמה גו' והלכת אל המקום אשר יבחר ה' גו' והנחתו לפני ה' אלוֹקֶיךָ גו'", בירור העולם – נתגלה האמת שיעקב הוא הבכור (כמשל השפופרת כו' שהנכנס ראשון יוצא אחרון, יעקב שנוצר ראשון יצא אחרון⁵²), ועד

בחי' היוצא מלמעלה מסדר השתלשלות... לובן העליון" (תו"א שם, ג).
 (41) ראה תו"א ר"פ וישלח (כד, סע"ב ואילך).
 תו"ח שם (ל"ט, מ"ג, מ"א), ועוד.
 (42) וישלח לגיד.
 (43) עובדיה א, כא. פרש"י וישלח שם.
 (44) ויש לומר, שעש"ז, קורא יעקב לעשו "אדוני" ("אבוא אל אדוני שעירה"), כיוון שעל-ידי הבירור דעשו ניתוסף, אצל יעקב עילוי גדול עוד יותר ("עד האמור לעיל (ס"ו) שגם לאחר שמחזירים השבי ה"ו נקרא "שבי"). ועד"ז י"ל בנוגע לטענת לבן "הבנות בנותי גו' והצאן צאני" (ויצא שם, מג) – טענה שנכתבה ונעשית חלק בתורת אמת' – כיוון שהעילוי שניתוסף ביעקב ע"י עבודת הבירורים נעשה ע"י עבודתו בבית לבן.
 (45) ר"פ תבוא (כו, א"ב).
 (46) שם י.
 (47) כולל גם השלימות דג' העניינים עולם שנה

⁴² ע"ד המבואר וצפניע מכות י"א. מפעניצ פ"ה ס"ב) בנוגע לשבועת ששה המפורשת בחזרה (ויזאל משה" - שמות ב, כא), גם לאחר שבטלה השבועה.

אחרונות'. הרבי יצא מגדרו, כהגדרתו-הוא, ובאיגרת ארוכה ומפורטת שוטח את משנתו בסוגיה (אגרות-קודש, כרך כה, עמ' רנ"ג-רנ"ו):

מר אליהו עמיקם שי'

שלום וברכה:

הנני לאשר קבלת מכתבו מיום ו' אלול, ותוכנו משאל על נושא חידושה של הסנהדרין.

כידוע רגיל אני להימנע מלהשתתף בעניינים כמו אלו, ומטעמים שונים. אבל בשים לב שכי מקשר את המשאל עם "הקרע המתרחב והולך בין רובה של אוכלוסית ישראל לבין מוסדות הדת כו' מחד, ומאידך סכנת הטמיעה המאיימת על רובו של העם היהודי בארצות הפזורה", כמו שכותב בראש מכתבו, וביודעי אשר כי הוא סופר רציני אשר הבעיות הרציניות תופסות מקום אצלו ורגיל להביע דעתו בלי חת, ושגישתו לבעיה האמורה גם-כן, בלי ספק, נובעת מלב קרוע ומורתח על המצב בכלל, החלטתי לצאת מגדרי ולענות על שאלותיו.

והנה עצם המשאל בנוגע חידושה של הסנהדרין – השובב על ג' שאלות (א) אם רואני צורך לחידוש הסנהדרין, (ב) אם כן – כיצד רואה אני את דמותה, (ג) ואם לאו – הסיבות להתנגדותי – מיסוד, כאמור, על ההנחה שהמצב באה"ק ת"ו ובגולה מעורר את בעיית הסמכות הדתית ואשר חידוש הסנהדרין כאילו התרופה להמצב. ואני שואל את כי מאין לו זה? האם אמת נכון הדבר אשר חידוש הסנהדרין הוא תרופה, ולא עוד אלא התרופה היחידה, להמצב השורר בחיי הרוח והדת של עמנו כהיום הזה?

אילו באמת היתה מחלוקת ובלי סדר בכמה עניינים בשטח ההלכה, שנפלו איזו ספיקות בבירור ההלכה, ונחלקו בהם גדולי ישראל, הללו אומרים כך והללו אומרים כך, ועל-פי ההלכה עצמה אי-אפשר שיתברר הדבר להלכה למעשה אלא אך ורק על-פי סנהדרין, שבכוחה לא רק להוציא פסק אחרון אלא גם לכפות את קיומו, או שכל אלו שהיו מחולקים בדעתם יהיו נשבעים ועומדים להיכנע להחלטת הסנהדרין בלי פקפוק והרהור – אילו כך היה המצב, היה מובן גודל השאיפה של אותם החוגים הרוצים בחידוש הסנהדרין, כדי לבטל המחלוקת ולהביא שלום בעולם.

אבל תא נחזה אם כך היא המציאות. וההוכחה לזה: נראה מהו המצב בכל אותם ענייני התורה והמצווה שהם בוררים לגמרי ולא שנויים במחלוקת; האם נשמרים הם מצד כל החוגים הנ"ל; ובכלל, האם כל המשתתפים במשאל זה, או בשאלת חידוש הסנהדרין בכלל, נכנעים לסמכות התורה בהאמינם כי היא תורה מן השמים, הן תורה שבכתב והן תורה שבעל-פה, ואשר היא תורת חיים, תורה מלשון הוראה, הוראה והדרכה בכל חיי האדם הפרטי וחי הציבור והעם כולו, בכל פרט ופרט של החיים היום-יומיים: שאם כן הוא, הרי ידוע לכל בר בי רב אשר גם בהעדר הסנהדרין לא אלמן ישראל וההלכה קובעת איך להתנהג אפילו במקום שיש ספיקות בעניינים שעל-פי ההלכה רק הסנהדרין יכולה לברר אותם. שלכן, דווקא בחוגים החרדים לדבר ה' והמקיימים את מצוות התורה בפועל ובדייקנות, למרות גודל שאיפותם לזכות לראות בחידוש הסנהדרין, בזמן המיועד לזה בתורתנו הקדושה ובאופן הראוי, הנה דווקא בחוגים חרדים אלו לא נראית מבוכה לרגל העדר הסנהדרין ואין נרגשת בהם העפלה לחידוש הסנהדרין, וגם לא מורגש כל-כך בחייהם הפרטיים והציבוריים העדר סמכות דתית וכולי עד כדי כך שיהיה מקום חיו' לאותן חששות הנזכרות במכתבו.

ואלו מהדורשים חידוש הסנהדרין אשר אינם מסורים ונתונים לתורה ולמצוותיה, הרי ברור הדבר שאין מכירים במהות הסנהדרין ולא יודעים מה טיבו של עובר זה, או שלכתחילה אין בדעתם להישמע לחידוש הסנהדרין, שהרי ברור הדבר בכוח הסנהדרין לוותר על קוצו של יו"ד מהתורה, ועניינה אך ורק להורות על-פי התורה, ולעמוד על המשמר שמשפטיהם יצאו מהכוח אל הפועל, בלי חת משום איש ומשום דבר, ובלי היכנע למישהו לבד לרצונו של הקב"ה המתגלה בתורתנו הק'. וממילא טועים אלו החושבים שעל-ידי חידוש הסנהדרין יוסרו כמה "חומרות" ויתורו כמה איסורים בחיי הפרט והציבור, שמלבד עצם הטעות שבשאיפה לקלות, הנובעת משרירות הלב ופריקת עול המוסר וכולי, הנה אין מקום לשנויים ה"מקוויים", האלה.

וכן טועים אלו החושבים שעל-ידי חידוש הסנהדרין יתאחה הקרע בין שומרי התורה ומצוותיה ובין אלה שלעת עתה מנגדים לתורה ולמצוותיה, שהרי ברור הדבר שגם בהתחדש הסנהדרין לא יפחת ממספר ה"ליט מלאכות

ניצוצי רבי

מדברים סרה על מנהיגי ישראל בדרך התורה והמצווה, הלוחמים מלחמתה, ומחזקים את בדיקה וכופים את ישראל ללכת בה. ואפילו אם יבוא אליהם בשם מפלגה, פרוגרס, שיתוף שם שמים עם דבר־אחר וכיוצא־בזה – גרש יגרשו אותם מן המחנה. ואם בדור (ה)הוא בטלו הדבר מפני טעמים הידועים, הרי על־אחת־כמה־זכמה בדורנו יתום זה. וד"ל.

והרבי מסיים:

ורואים במוחש שככל שמתמעט מידת היראת־שמים דחוג מסיים – כן תגדל ההתלהבות שלו לרעיון הסנהדרין, או כעין סנהדרין.

"מנצלים רגש דתי למטבע מזויף"

בשנת תשי"ח פירסם העיתונאי משה פלר, מעיתון 'הבוקר', ריאיון שערך עם הרבי (פורסם גם ב'דגלנו' ומשם ב'הרבי – שלושים שנות נשיאות' עמ' 15). הריאיון עסק רבות בנושאי דת ואמונה ובין השאר נדרש הרבי לעניין הסנהדרין. להלן קטעים מהריאיון:

מנושא זה עברנו לעניני דת. לשאלתי, מה דעתו על שינויים בדת וריפורמה, השיב כי מן הנמנע לשנות חוקים אשר ניתנו על־ידי בורא העולם. התורה היא תורת חיים, שניתנה עד סוף כל הדורות ובה יש למצוא את הפתרון לכל השאלות ה"מודרניות" המתעוררות.

הרב מחלק את הלא־דתיים לשלושה סוגים:

- א. המקבלים את הדת, אך אינם עומדים בניסיון.
- ב. השוללים את הדת.
- ג. העושים דת משלהם; מנצלים רגש דתי למטבע מזויף.

היהודי המאמין, אך מתוך שצרו הרע מתגבר עליו והרי הוא עובר על המצוות, עדיף, לדעת האדמו"ר, על הרבאי, שהוא עצמו, אישית, שומר מצוות אך הוא מטיף לשינויים בדת; שכן הרי הוא מסית ומדיח, והרי הוא הופך את הרע לאידיאל. ואילו הראשון – יש עדיין סיכויים שיחזור בתשובה.

אשר לבעיות־דת בחיינו המודרניים – נותן

האדמו"ר דוגמה מהגיאומטריה האויקלידית: כל שנה מוסיפים חוקים חדשים, ברם יש להם יסוד אחד וקבוע. אויקלידס וארכימדס לא חשבו על הטלוויזיה, ואף־על־פֿי־כן משתמשים בחוקיהם לשם הפעלתה. כך גם בדת – כל היסודות וכל הכללים ניתנו, יש רק לבררם בדיוק; וזאת, כמובן, חובתם של הרבנים – סבור האדמו"ר.

אך לשאלה, האם לדעת האדמו"ר יש – או מיותר – להקים סנהדרין, כפי הצעתו של הרב מימון, משיב הרב בשלילה: "אסור להקים סנהדרין, כי הסנהדרין יילחם נגד התורה ולא יגן עליה. אנו מכירים את המצב הקיים ואינני רואה את התנאים ההכרחיים להקמת הסנהדרין, כל זמן שלא ימצאו אנשים מתאימים: שנאי בצע וכו'. אין כל אפשרות להקים סנהדרין".

וכאן בא האדמו"ר בביקורת רבה על החוגים הדתיים בארץ. "הדתיים יראים לומר בגלוי שעם ישראל צריך להיות 'ממלכת כהנים וגוי קדוש', שהמדינה חייבת להיות מושתתת על יסודות התורה. המילה תאוקרטיה מטילה אימה על כולם, כמשהו הנוגד את הדמוקרטיה: נגד המדע, נגד המודרניזם.

"אך אין כל ניגוד. אם לפי הדמוקרטיה – 'אחרי רבים להטות', הרי שהמדובר בעניינים הנתונים לשיקול דעתו של האדם בלבד. ולא בעניינים הנתונים לבורא, כשם שאין דעת הרבים יכולה לשנות חוק הטבע, ואף אם יחליטו ברוב קולות – החוק לא ישתנה, וכך גם ביחס לתורה, שאיננה ניתנת להצבעת רוב ומיעוט".

וטענה נוספת בפי האדמו"ר: "אין לוותר כמלוא הנימה על 'שולחן ערוך'. אין זה עניין מסחרי, ואין לוותר על מצווה קלה כדי לקבל מצווה חמורה, חוץ ממקרים של פיקוח־נפש".

"כל עניינה יהיה רק להוליך שולל"

ההתייחסויות הקצרות הללו זכו להבהרה רצינית ורחבה בשלהי שנת תשכ"ה, כאשר בחודש אלול פנה אל הרבי עיתונאי רציני, בעל הכרה יהודית עמוקה, ואשר זכה לא־פעם ל'יחידויות' ארוכות אצל הרבי. המדובר בעיתונאי אליהו עמיקם, חבר מערכת 'דיעות

דבר מלכות

ש"יעקב... בא לשרשו בחינת ביכורים עליזים"⁵⁴, כידוע ש"ביכורים"⁵⁵ קאי על ישראל⁵⁶, כדכתיב "כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם", וכתוב "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה", כיוון שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה⁵⁹.

ויש לומר יתירה מזה – שהעילוי ד"ביכורים" (– השרש במהותו ועצמותו

(קטעים מהתוועדות שבת־קודש פרשת תצא, ט' באלול ה'תשמ"ט; 'תורת־מנחם – התוועדות' תשמ"ט, כרך ד, עמ' 267-272)

54) אה"ת שם עמ' תתרמג.

55) ראה אה"ת שם: בחינת ביכורים הוא למעלה מבכורה, כי בכור הוא ראשית פטר רחם, ולמעלה הוא ראשית בסדר השתלשלות, והוא בחינת תוהו שלמעלה מתיקון. אבל הביכורים שקודם לכל הוא למעלה בחינת א"ק ומח' הקדומה כו'.

56) זוהר ח"ב קכא, רע"א (ברע"מ). ח"ג רנג, א (ברע"מ) וברמ"ז שם – הובא ונת' באה"ת ר"פ תבוא.

57) הישע טו, הובא בזה"ג שם.

58) ירמיה כג, הובא בזהר ח"ב וז"ג שם. 59) ב"ר פ"א, ד. וכמ"ש בתר"א ח"א פ"ד ואלו הן תורה וישראל אבל איני יודע איזה מהן קודם כו', אבל אני אומר ישראל קדמו שנאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתה – אה"ת תבוא שם (עמ' תתרלד).

60) אלא שאעפ"כ, אין זה דומה כלל לכה העצמות שבישראל, ועד כדי כך, שישראל מגלים כח העצמות שבעולם באופן של התחדשות (ראה לקו"ש ח"ב שבהערה 28).

עלינו החובה לסיים המלחמה ולהכין הדרך למשיח צדקנו

לכבוש חלקים בעולם שעדיין לא חוזרים לגמרי בקדושה

"כי תצא למלחמה", "במלחמת הרשות הכתוב מדבר": אף-על-פי שזוהי מלחמת הרשות – הרי זו גם מלחמה על-פי תורה – "הכתוב מדבר" (ונותן כוח) בנוגע למלחמת הרשות, העבודה להילחם ולכבוש עוד חלקים מהעולם (לא רק ארץ-ישראל) ולעשות מהם קדושה – כיוון שכוונת הבריאה היא, שכל העולם יהיה דירה לו יתברך בתחתונים.

...ההוראה בנוגע לזמן זה – חודש אלול:

היצר יכול לבוא ולטעון ליהודי: מכיוון שכל ישראל בחזקת כשרות, בוודאי קיים כל יהודי את כל ענייני העבודה דחודש אלול, ולא רק במשך יום אחד, אלא עברו כבר למעלה מעשרה ימים בחודש זה, עשרה ימים רצופים בעבודה של "אני לרודי ורודי לי", והוספה בלימוד התורה וקיום המצוות כהידור, עם כל העניינים שבני ישראל מוסיפים בחודש אלול (כמדובר בהתוודעויות שלפני זה) – במילא, אפשר עכשיו "לנוח" או על-כל-פנים – להמשיך לעשות את העבודה, אבל בסדר והדרגה, ובפרט שישנה כבר הרגילות בזה במשך עשרה ימים רצופים וכו' וכו'. ואפילו אם רוצים להוסיף בעבודה – אפשר להוסיף בזה, אבל אין כל הכרח להגיע לכך באמצעות "מלחמה", עם רעש ו'שטרעם' – שכן כבר אין לכאורה עם מי להלחם. ואפילו אם יש במה להלחם – הרי עדיף לפעול בקדושה, מאשר להתעסק במלחמה שדורשת תצא למלחמה.

ושאלה זו מתחזקת בדורנו זה במיוחד: להיותו דור האחרון של הגלות (ולאחרי ריבוי העניינים של עבודת המלחמה שפעלו בני ישראל במשך הדורות עד וכולל דור זה), שיהיה גם דור הראשון להגאולה – היה לכאורה מתאים יותר שיתכוננו לפעול בעבודה דלעתיד לבוא באופן של עליות (ילכו מחיל אל חיל) בקדושה עצמה, מאשר להתעסק עם ענייני המלחמה.

על כך ישנה ההוראה מהפרשה "כי תצא למלחמה על אויבך" (שקורין אותה תמיד בחודש אלול), שצריך לעשות העבודה דחודש אלול באופן של מלחמה, הן בנוגע לעצמו – להילחם ולשנות טבע רגילותו, גם טבע הקדושה, והן בנוגע להעבודה בעולם – ללחום ולכבוש חלקים בעולם שעדיין לא חוזרים לגמרי בקדושה, ולעשותם דירה לו יתברך.

ובנוגע לדורנו זה – אדרבה: להיותו הדור האחרון בגלות ודור הראשון להגאולה – מוטלת עלינו אחריות יתירה לסיים את המלחמה, ולהכין את הדרך ל"ילחם מלחמות ה'" של משיח צדקנו [ועל דרך זה על-ידי הניצוץ משיח שבכל אחד מישראל].

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תצא, י"ד באלול ה'תש"י, 'התוועדות': ה'תש"י, כרך ד, עמ' 229-230)

רעיון חידוש הסנהדרין בימינו

"רואים במוחש שככל שמתמעט מידת היראת-שמים דחוג מסויים – כן תגדל ההתלהבות שלו לרעיון הסנהדרין, או כעין סנהדרין" □ "דווקא בחוגים החרדים לדבר ה', למרות גודל שאיפתם לראות בחידוש הסנהדרין, לא נראית מבוכה לרגל העדר הסנהדרין ואין נרגשת בהם העפלה לחידוש הסנהדרין" □ "כל אחד ואחד בידו לפעול להסרת הסיבות שבשבילן בטלה הסנהדרין, ולקרב את הגאולה האמיתית על-ידי משיח צדקנו"

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

דיינים' או 'שופטים'.

"גדולי ישראל בטלוח מכל וכל"

בשנת תש"ו שיגר האדמו"ר מסטרופקוב, הרה"צ ר' יחזקאל-שרגא הלברשטם, ארבעה עלים מספרו 'דברי יחזקאל שרגא', שהיה אז בתהליך הדפסה, וביקש את הסכמת הרבי לספר. בתגובה שיגר לו הרבי מכתב ארוך (בכ"ט בתמוז תש"ו – אגרות-קודש, כרך יא, עמ' רצו-חצר) הכולל ברכות לצד הערות "לחביבותא דמילתא", תוך שהוא מזכיר את מנהג רבותינו שלא לתת הסכמות לספרים.

אחת הערות התייחסה לנושא חידוש הסנהדרין בימינו (נדפס בעמ' רצו-ח) ואפשר לראות ממנה את גודל התנגדותו של הרבי לדבר:

למכתב ב"ג [=ב'גוריון] בעניין הסנהדרין, כבר שקלו וטרו בכמה מקומות, ואחדים מאלו שבתחילה הציעו זה או הסכימו עליה – משכו את ידיהם. אלא שיש מציעים עתה מעין סנהדרין ולא סנהדרין ממש. וכבר היה מעין הצעה כזו בדור שלפני זה, וגדולי ישראל ביטלוה **מכל וכל** והקטנים (ביראת-שמים) ידעו אשר לא ישמע קולם במחנה ישראל, כי רק דבר הוי' נר לרגלם, ולא ישמע לקול

בראשית רשימתנו נזכיר תמיהה שהעלה הרבי בעניין השם "סנהדרין", בעת ביקור הרבנים הראשים לארץ-הקודש – הרב אברהם הכהן שפירא שליט"א והרב מרדכי אליהו שליט"א – ביום ג' לפרשת בהר, י"א באייר ה'תשמ"ט ('התוועדות' תשמ"ט, כרך ג, עמ' 140):

יש להעיר על דבר פלא בנוגע לקביעת שם **סנהדרין**, שלכאורה, שמש בלשון הקודש הוא 'שופטים' ודיינים, ואילו 'סנהדרין' הוא שם לע"ז, 'מועצה' – בלשון יוון, ולמה לא קבעו שמש בתורה שבעל-פה בלשון הקודש אלא בלע"ז!!:

בתגובה ציין הרב אליהו כי "סנהדרין" זהו נוטריקון "שונא הדור פנים". על-כך אמר הגיב כי ענין זה הוא על-דרך הרמז, אבל על-פי פשט זהו בלע"ז. בהמשך שב הרבי וחיזק את תמיהתו בעניין, באומר:

עיקר הפלא הוא בנוגע לשם 'סנהדרין' – שם **בתורה** (תורה-שבעל-פה), 'מסכת סנהדרין' (אף-על-פי שבמסכת זו עצמה מופיעים גם השמות בלשון הקודש, 'דיינים', 'שופטים') כולל גם בימשה תורה; להרמב"ם, ספרו היחידי שכתב בלשון הקודש 'בלשון ברורה ודרך קצרה, ולמרות זאת משתמש בביטוי 'סנהדרין' – 'הלכות סנהדרין' ולא 'הלכות